

رویکرد رهبر انقلاب همواره در دولت‌های مختلف، حمایت از دولت‌ها و افزایش توان آنها در حل مشکلات کشور بوده‌است. حتی در شرایطی که کمتر کسی احتمال حمایت رهبری از دولت‌ها را می‌داد باز هم رهبری برای حفظ نظام و پیشرفت آن از حمایت دولت‌های مختلف دست بر نمی‌داشتند.بهترین نمونه که بیانگر بیشترین میزان از وفق و مدارا توسط ایشان است، توافق هسته‌ای و اجرای برجام است که رهبری در تمام مراحل آن از دولت حمایت کرد.اما در عرصه فرهنگ شاهد آن بوده‌ایم که با گذشت زمان و عدم تغییر در رویکردهای فرهنگی دولت، رهبری هشدارها و گلایه‌های خود را از متولیان جدی‌تر مطرح کرده‌اند. آخرین هشدار و گلایه مقام معظم رهبری در دیدار رضائی دانشجویان با معظمله مطرح شد. در این دیدار مقام معظم رهبری فرمودند: «گامی اوقات احساس می‌شود دستگاه‌های مرکزی فکری و فرهنگی و سیاسی دچار اختلالند و تعطیلند» که کنار تمام انتقادات رهبری از دستگاه‌های فرهنگی کشور، این نخستین‌بار است که از واژه اختلال و تعطیل استفاده می‌شود. این بیان نشان از عدم تاثیر پذیری مسؤولان فرهنگی از هشدارهای صورت گرفته دارد که این دستگاه عظیم را به حالت تعطیلی کشانده است. البته در این بیان مقام معظم رهبری تنها وزارت ارشاد مورد انتقاد نمی‌گیرد و دستگاه‌های مرکزی فکری و فرهنگی مورد نظر است اما با ارائه مثالی، مراد خود را از دستگاه تعطیل فرهنگی که متولی فرهنگ کشور است، در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی معرفی می‌کند. عدم تشخیص و آرج نهادن به معضلات و اولویت‌های اصلی کشور اشکال اساسی این وزارت‌خانه عریض و طویل است؛ اشکالی که در بیان مقام معظم رهبری و ذکر مثال توسط ایشان مشاهده می‌شود.

- منشا اختلال و نتیجه آن**

توجه به میزان بودجه و حجم امکانات موجود در وزارت ارشاد، تاثیر کمبود بودجه و امکانات را بر تاثوانی

از آن پرهیز کرد».

هشدار دوم: با مسأله فرهنگی شوخی نمی‌شود کرد

دومین هشدار فرهنگی مقام معظم رهبری در انتهای سال اول عملکرد دولت بود: «یک مساله هم مساله فرهنگ است که آقایان هم جلا معلوم شد نگرانی دارید، بنده هم نگرانم. مساله فرهنگ، مساله مهمی است. اساس این ایستادگی، این حرکت و در نهایت ان‌شا‌الله پیروزی، بر حفظ فرهنگ اسلامی و انقلابی است و تقویت جناح فرهنگی مؤمن، تقویت این نهال‌هایی که روپیده است در عرصه فرهنگ؛ بحمدالله جوان‌های مؤمن خوبی داریم در کردن در اینهاست. و از همه طرق هم استفاده می‌کنند و بعضی جوانند، بعضی دوره جوانی را هم گذرانده‌اند؛ ما عمل فرهنگی کم نداریم. ما حتما در مساله فرهنگ باید توجه کنیم، دولت محترم هم باید توجه کند. دیگران هم توجه کنند. بنده هم در این نگرانی با شما سهیم هستم و امیدوارم مسؤولان فرهنگی توجه داشته باشند که چه می‌کنند. با مساله فرهنگی شوخی نمی‌شود کرد، بی‌ملاحظگی نمی‌شود کرد؛ چنانچه یک رخنه فرهنگی به وجود آمد، مثل رخنه‌های اقتصادی نیست که بشود آن را جمع کرد، پول جمع کرد یا اسد کالا داد یا یارانه نقدی داد؛ اینجوری نیست، به این آسانی دیگر قابل ترمیم نخواهد بود. مشکلات زیادی دارد».

هشدار سوم: آزادی غیر از رهاسازی همه ضابطه‌هاست

هشدار سوم در دیدار نوروزی با مردم در مشهد مطرح می‌شود: «آزادی غیر از ولنگاری است؛ آزادی غیر از رهاسازی همه ضابطه‌هاست. آزادی – که نعمت بزرگ الهی است – خودش دارای ضابطه است؛ بدون ضابطه، آزادی معنی ندارد. چنانچه کسانی هستند در کشور که برای تیشه به ریشه ایمان جوانان زدن دارند تلاش می‌کنند، نمی‌شود این را تماشا کرد به عنوان اینکه این آزادی است، همچنان که اگر هروئین و بقیه مواد مسموم‌کننده بدن و بدیخت‌کننده خانوادها را کسی بخوهد بین این و آن توزیع کند، نمی‌شود پی تفات‌نشت. اینکه ببینیم کسالی با استفاده از هنر، با استفاده از بیان، با استفاده از ابزارهای گوناگون، با استفاده از پول، راه مردم را بزندان، ایمان مردم را مورد تهاجم قرار بدهند، در فرهنگ اسلامی و انقلابی مردم رخنه ایجاد کنند، ما بنشینیم تماشا کنیم و بگوئیم که آزادی است، این جور آزادی در هیچ جای دنیا نیست!» **هشدار چهارم: خطاها و اشتباهات فرهنگی به‌راحتی قابل جبران نیست**

رهبر انقلاب اسلامی ۲۳ تیر ۹۳ پس از بیان نکاتی اخلاقی، به موضوع فرهنگ و دغدغه‌های فرهنگی اشاره کردند و با تأکید بر اینکه خطاها و اشتباهات فرهنگی، به‌راحتی قابل جبران نیست، گفتند: «ضروری است در عرصه فرهنگی، سیاست‌های نظام بهترستی درک و اعمال شود. هرگونه تغییر مسیر فرهنگ از چارچوب نظام

بازخوانی هشدارهای فرهنگی رهبر انقلاب از ابتدای دولت یازدهم

آتش به اختیار در چه شرایط فرهنگی؟

اسلامی، موجب برهم خوردن انتظام فکری و هویت واقعی جامعه خواهد شد.»

هشدار پنجم: نفوذ فرهنگی

عدم توجه به هشدارهای قبلی و گوشه شدن راه ورود دشمن، مقام معظم رهبری را بر این می‌دارد تا مفهوم نفوذ را مطرح کنند: «**انقلاب** را درست باید شناخت. اگر در زمینه کارهای فرهنگی در این‌باره، کاستی‌ای وجود دارد، حتما باید برطرف بشود؛ نگاه کنید ببینید، یکی از راه‌های ورود و نفوذ ایجاد خلل در بلورهاست؛ باور انقلابی، باور دینی، در معرفت‌های انقلابی و دینی اختلال ایجاد می‌کنند؛ رخنه کردن در اینهاست، و از همه طرق هم استفاده می‌کنند و آدم‌های گوناگونی هم دارند؛ استاد دانشگاه هم دارند، فعال دانشجویی هم دارند، نخبه فکری و علمی هم دارند؛ همه جور آدمی برای ایجاد این رخنه‌ها هستند.»

هشدار ششم: دستگاه‌های دولتی آغوش خود را به روی جوان‌های مؤمن باز کنند

مقام معظم رهبری برای اعتلای فرهنگی کشور اقدامی حمایتی و هم‌زمان سلبی از دستگاه‌های فرهنگی مطالبه می‌کنند: «**ب**ن مجموعه‌های خودجوش مردمی که کار فرهنگی می‌کنند – که الان در سرتاسر کشور هزاران مجموعه خودجوش مردمی هست که دارند خودشان کار می‌کنند، خودشان فکر می‌کنند، خودشان تلاش می‌کنند؛ و کار فرهنگی می‌کنند – روزبه‌روز باید توسعه پیدا کنند؛ دستگاه‌های دولتی باید به اینها کمک کنند. دستگاه‌های دولتی، این‌هایی که مربوط به فرهنگند، به جای اینکه آغوش خود را به روی کسانی که نه اسلام را قبول دارند، نه انقلاب را، نه نظام اسلامی را، نه ارزش‌های اسلامی را آ باز کنند، آغوش خود را به روی بچه‌مسلمان‌ها، به روی جوان‌های مؤمن، به روی بچه‌های انقلابی، به روی بچه‌های حزب‌اللهی باز کنند.»

هشدار هفتم: احساس ولنگاری

مفهوم مکتل نفوذ، ولنگاری است که ۱۶ خرداد ۹۳ مطرح می‌شود: «در مسأله فرهنگ، بنده احساس یک ولنگاری می‌کنم؛ در دستگاه‌های فرهنگی – انگرز و دستگاه‌های دولتی و غیردولتی – یک نوع ولنگاری بی‌اهتمامی در امر فرهنگ وجود دارد؛ چه در تولید کالای فرهنگی مفید که کوتاهی می‌کنیم، چه در جلوگیری از تولید کالای فرهنگی مضر که کوتاهی می‌کنیم.»

هشدار هشتم: ضعیف هم در آفند هم در پدافند

تفکک ضعف در عملکرد فرهنگی کشور، هشدار بعدی مقام معظم رهبری است: «**ما** در زمینه فرهنگ، هم درباره آفند ضعیف عمل می‌کنیم، هم درباره پدافند ضعیف عمل می‌کنیم؛ به نظر من بایدست در این زمینه‌ها کار کرد. فرهنگ با جوهر دین، با جوهر انقلاب، اساس کارهای ما است که باید واقعا به آن بپردازیم. محصولات فرهنگی، کتاب، سینما، تئاتر، شعر، مطبوعات و نیز شخصیت‌های فرهنگی؛ فرض کنید که یک شخصیت فرهنگی هست که

همه عمر خودش را در راه انقلاب گذاشته، یک شخصیت فرهنگی هم هستست که هر وقت توانسته به انقلاب نیش زده؛ شما رفتار تان با این دو نفر چه‌جور است؟ شما که مسؤول دولتی هستید یا مسؤول فرهنگی هستید یا مسؤول وزارت مثلا ارشاد هستید یا وزارت علوم هستید یا سازمان تبلیغات اسلامی هستید – فقط مخصوص کارهای دولتی نیست، دیگران هم همین جور هستند – یا صوابسینما، رفتار شما و برخورد شما با این دو آدم چه‌جور است؟»

هشدار نهم: به مدیران تان تذکر بدیدید

عمل نکردن به هشدارهای قبلی، مطالبه عملی رهبری را در پی می‌آورد: «**ما** را به جنگ نظامی متوجه می‌کنند تا این جنگ غفلت کنیم؛ جنگ واقعی جنگ فرهنگی است. این‌همه تلویزیون‌های گوناگون و شبکه‌های مختلف اینترنتی مشغول کارند برای اینکه دل و ذهن جوان ما را از دین و مقدسات و عفت و حیا و مانند اینها دور کنند؛ دارند جدی تلاش می‌کنند، پول‌ها خرج می‌کنند برای این کار؛ جنگ واقعی این است. مسؤولان باید حواس‌شان باشد. بنده به رئیس‌جمهور محترم گفتم به مدیران تان تذکر بدهید تا مدیریت همراه با شفافیت انجام بدهند. مدیریت همراه با نظارت انجام بدهند. مدیر باید نظارت کند، باید کار را دنبال بکند به صرف اینکه ما گفتیم فلان کار بشود، طرف مقابل هم گفت چشم که کار تحقق پیدا نمی‌کند؛ کار باید در میدان و روی زمین مشخص بشود که انجام شده؛ اینها آن چیزهایی است که مورد نیاز ما است و باید به آن توجه کرد.»

هشدار آخر: چنانچه رابطه قرار گاه قطع شد

تائوانی و اخلال در انجام وظایف دستگاه‌های متولی کشور و وظیفه را از دوش فعالان فرهنگی برد در این زمینه مقام معظم رهبری مفهوم آتش به اختیار را برای روحیه‌دهی به حرکت‌های خودجوش فرهنگی مطرح می‌کنند: «**من** به همه آن هسته‌های فکری و عملی جهادی، فکری و فرهنگی در سرتاسر کشور مرتبا می‌گویم؛ هر کدام کار کنید؛ مستقل و به‌قول میدان جنگ، آتش به اختیار؛ البته در جنگ، قرار گاه مرکزی وجود دارد که دستور می‌دهد اما چنانچه رابطه قرار گاه قطع شد یا قرار گاه عیبی پیدا کرد، اینجا فرمانده دستور آتش به اختیار می‌دهد. شما خبا افسرهای جنگ نرمید – قرار شد شما افسران جوان جنگ نرم باشید – آنجایی که احساس می‌کنید دستگاه مرکزی اختلالی دارد و نمی‌تواند درست مدیریت کند، آنجا اتش‌باختیارید؛ یعنی باید خودتان تصمیم بگیرید، فکر کنید، پیدا کنید، حرکت کنید، اقدام کنید گامی اوقات انسان احساس می‌کند دستگاه‌های مرکزی فکر و فرهنگ و سیاست و مانند اینها دچار اختلالند، دچار تعطیلند؛ واقعا آدم گامی اوقات احساس می‌کند.»

منبع: برهان

گوناگون بیان شده‌است؛ اصول امام را در این بیانات می‌شود پیدا کرد؛ این عنایت به مطالبی که عنوان شد بهترین مصداق برای آتش به اختیار بودن در حوزه اقتصادی همان واژه‌ای است که رهبر انقلاب سال‌هاست مطرح می‌کنند و آن هم «**اقتصاد مقاومتی**» است. شرایط کنونی اقتصاد مقاومتی نشانگر وضعیت است که در نظام هماهنگی و کنش اقتصادی جامعه (از لایه مسؤولان تا فعالان اقتصادی در سطح جامعه) اختلال به‌وجود آمده‌است. پس باید آتش به اختیار عمل کنیم. نمونه‌هایی از آتش به اختیار بودن جهت تحقق اقتصاد مقاومتی عبارت است از:

۱- اصلاح الگوی مصرف
۲- فریضه دانستن استفاده از تولیدات داخلی
۳- تبدیل «استفاده از تولیدات داخلی» به یک فرهنگ
۴- پرهیز از فرهنگ غلط مصرف مصنوعات خارجی
۵- پرهیز از اسراف
۶- پرهیز از تفاخر غلط ترجیح دادن مارک‌های خارجی به ایرانی^(۷)
۷- بهره‌وری در کار
۸- مطالبه‌گری از مسؤولان
۹- مشارکت در تولید بیشتر
۱۰- عدم همکاری با توطئه‌های دشمن و رصد
تبلیغات دشمن

۱۱- تولید علم با تکیه بر اقتصاد دانش‌بنیان
بی‌نوست
۱- گزیده بیانات رهبر حکیم انقلاب با عنوان «واکاوای فرمان آتش به اختیار» منتشرشده در پایگاه اطلاع‌رسانی KHAMENEI.IR مورخ ۹۶/۳/۲۷
۲- بیانات در حرم مطهر رضوی ۹۳/۱/۱
۳- گزیده بیانات با عنوان «وظیفه مردم و مسؤولان در تقویت تولید ملی» منتشرشده در پایگاه اطلاع‌رسانی KHAMENEI.IR مورخ ۹۵/۱/۱
* **کارشناس ارشد اقتصاد اسلامی**

روزنه

واکاوی مفهوم «آتش به اختیار» در حوزه اقتصاد

مجید عنان پورخیرآبادی^(۸)، رهبر حکیم انقلاب در دیدار جمعی از دانشجویان در روز ۱۷ خرداد امسال، فرمان «آتش به اختیار» دادند. این فرمان توسط بسیاری از کارشناسان و متخصصان حوزه فرهنگ مورد تحلیل قرار گرفت در صورتی که در سایر حوزه‌ها و از جمله حوزه اقتصاد هم قابل طرح و بحث خواهد بود. در این نوشتار قصد داریم یکی از ابعاد «آتش به اختیار بودن» در حوزه اقتصاد را مورد بررسی قرار دهیم. عبارت «آتش به اختیار»، اصالتا تعبیری نظامی است و البته می‌دانیم که استفاده از تعبیر نظامی در زبان طبیعی، گاه بسیار پر کاربرد است (مثل واژه راهبر، جذب، جبهه و…)، وقتی این تعبیر در فضای فرهنگی و عمومی جامعه طرح می‌شود، معنایی استعاری می‌یابد و نشانگر وضعیتی است که در نظام هماهنگی و کنش فرهنگی جامعه (از لایه مسؤولان تا فعالان فرهنگی در سطح جامعه) اختلال به‌وجود آمده‌است. اگر بخواهیم بر اساس همان فضای استعاری مبدأ در این استعار – که فضایی نظامی است – سخنی دقیق‌تر بگوئیم، در ادبیات نظامی، فرآیند تدبیر و هماهنگی و فرماندهی در ۳ سطح راهبردی (استراتژیک)، عملیاتی و تاکتیکی طرح می‌شود و اختلال در قمرگاه عملیاتی، زمینه‌های برای اعلام شرایط آتش به اختیار برای نیروهای تاکتیکی خواهد بود. نکته مهم این است که در این شرایط (یعنی آتش به اختیار)، ارتباط میان سطح راهبردی و تاکتیکی قطع نیست؛ یعنی نیروهای انقلابی و افسران جوان جنگ نرم می‌دانند که دشمن کیست و مسیر مقابله با آن چگونه است.^(۹)

یکی از مصداق آتش به اختیار بودن در حوزه اقتصادی در پیام نوروزی رهبر معظم انقلاب در سال ۹۳ مشهور بود؛ «اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی» شعار سال ۹۳ که در آن تلفیق ۲ واژه اقتصاد و فرهنگ به همراه واژه «عزم ملی» نشانگر فرمان آتش به اختیار بودن به سطوح مختلف جامعه بود. در ادامه، ایشان در تبیین ابعاد و ارزش فرهنگ فرمودند: «فرهنگ از اقتصاد هم مهم‌تر است. چون فرهنگ، به معنای هوایی است که ما تنفس می‌کنیم، شما ناچار هوا را تنفس می‌کنید، چه بخواهید، چه نخواهید؛ اگر این هوا تمیز باشد، آثاری دارد در بدن شما؛ اگر این هوا آلوده باشد، آثار دیگری دارد.»^(۱۰) از طرف دیگر یکی از پدیده‌های جدید در حوزه عقاید اقتصادی و سیر تحولات آن بویژه در دهه ۱۹۹۰ و اوایل دهه اول قرن ۲۱، ظهور گرایش‌های اخلاقی و اقتصاد، دین و اقتصاد و مانند آن است. در واقع زندگی انسانی یعنی فرهنگ‌ها و فرهنگ هر انسان؛ یعنی شیوه زندگی او و باورها و رفتارها؛ چه فردی و چه جمعی. در واقع اقتصاد، فرهنگ و سیاست، همگی ابعادی از زندگی انسان هستند که با بررسی مسائل پیرامون انسان اعم از شناخت، تمایلات، نیازها، هدف و سعادت می‌توان به پیوندی از فرهنگ و اقتصاد دست یافت. با عنایت به مطالبی که عنوان شد بهترین مصداق برای آتش به اختیار بودن در حوزه اقتصادی همان واژه‌ای است که رهبر انقلاب سال‌هاست مطرح می‌کنند و آن هم «**اقتصاد مقاومتی**» است. شرایط کنونی اقتصاد مقاومتی نشانگر وضعیت است که در نظام هماهنگی و کنش اقتصادی جامعه (از لایه مسؤولان تا فعالان اقتصادی در سطح جامعه) اختلال به‌وجود آمده‌است. پس باید آتش به اختیار عمل کنیم. نمونه‌هایی از آتش به اختیار بودن جهت تحقق اقتصاد مقاومتی عبارت است از:

۱- اصلاح الگوی مصرف
۲- فریضه دانستن استفاده از تولیدات داخلی
۳- تبدیل «استفاده از تولیدات داخلی» به یک فرهنگ
۴- پرهیز از فرهنگ غلط مصرف مصنوعات خارجی
۵- پرهیز از اسراف
۶- پرهیز از تفاخر غلط ترجیح دادن مارک‌های خارجی به ایرانی^(۱۱)
۷- بهره‌وری در کار
۸- مطالبه‌گری از مسؤولان
۹- مشارکت در تولید بیشتر
۱۰- عدم همکاری با توطئه‌های دشمن و رصد
تبلیغات دشمن
۱۱- تولید علم با تکیه بر اقتصاد دانش‌بنیان

بی‌نوست

۱- گزیده بیانات رهبر حکیم انقلاب با عنوان «واکاوی فرمان آتش به اختیار» منتشرشده در پایگاه اطلاع‌رسانی KHAMENEI.IR مورخ ۹۶/۳/۲۷
۲- بیانات در حرم مطهر رضوی ۹۳/۱/۱
۳- گزیده بیانات با عنوان «وظیفه مردم و مسؤولان در تقویت تولید ملی» منتشرشده در پایگاه اطلاع‌رسانی KHAMENEI.IR مورخ ۹۵/۱/۱
* **کارشناس ارشد اقتصاد اسلامی**